

Pozdní romantismus II.: Německo, Rakousko

9. hodina

Johann Baptist Joseph Maximilian Reger

19. 3. 1873 Brand - 11. 5. 1916 Lipsko

- varhanní virtuóz, především varhanní tvorba
- studia u hudebního teoretika a historika Hugo Riemanna
- využíval nové technické možnosti varhanní hry, které C. Franck (nar. 1822) a d'Indy (nar. 1851) neznali (pneumatická traktura)

- kontrapunkt v tradičních varhanních formách spojil se zvukovou stylizací romantismu → výraz a zvukové požadavky zacházejí do krajností
- pedagog skladby v Mnichově a Lipsku (zde u něj studoval 1911 - 1913 Jaroslav Kvapil)

Dílo

- zpočátku vliv Brahmse, poté spojení hudby minulých období (zvl. J. S. Bach - „neobaroko“) s výrazem své doby (pozdním romantismem):
 - typická hustá sazba a smělé chromatické harmonie (na úkor sluchové vnímatelnosti? nezáměrný vliv Wagnera?)
 - využívání technických možností nástroje (až do samoučelnosti?)
- v pozdějších kompozicích už respektování výsledné zvukové reality
- inspirace v protestantských chorálech (zaznívají ve všech hlasech, přičemž dodržuje kontrapunktickou strukturu → husté harmonie, posluchačsky náročné)
- věnoval se všem hudebním formám kromě opery
 - zvl. kompozice varhanní, klavírní, orchestrální a komorní (sonáty pro sólové housle, suity pro sólové violoncello a smyčc. kvartety)
- jeho varhanní dílo je základem varhanního repertoáru dodnes
 - chorální přede hry, fantazie, cykly, spojující preludia, toccaty, fantazie, variace, fugy aj.
 - *Variace a fuga na téma W. A. Mozarta*, *Variace a fuga na jméno BACH*, *Requiem*

Carl Reinecke

23. 6. 1824 Altona - 10. 3. 1910 Lipsko

dánský původ, skladatel a klavírista, usadit se v Lipsku — zde žák Schumannna a Mendelssohna, také Liszta

- v Dánsku dvorní klavírista (→ mnoho klavírních koncertů a kadencí do jiných klavírních děl), od 1848 v Paříži
- v Lipsku dirigent Gewandhausu (vedl premiéru Brahmsova *Německého requiem*) a profesor na konzervatoři → žáci: Grieg, Sinding, Janáček, Albéniz, Svendsen, Bruch, Čiurlionis, Busoni ad.

Dílo

- zvl. komorní hudba - nejznámější: flétnová sonáta *Undine* d-moll, op. 283 (1908)
- symfonické: 3 symfonie, klavírní, houslové, violoncellové, flétnové koncerty a harfový koncert
- operní a vokální tvorba zanedbatelná

Max Christian Friedrich Bruch

6. 1. 1838 Kolín nad Rýnem - 2. 10. 1920 Friedenau

- představitel klasicko-romantické syntézy (podobně jako Brahms v německém prostředí), ale chronologicky se řadí do pozdního romantismu
- zvl. pedagog a dirigent (Mannheim, Berlín, Bonn)

Dílo

- nejvíce známá byla jeho sborová tvorba a světská oratoria
- dnes hraný 1. ze 3 *houslových koncertů (g-moll, 1866)* - nápadná podobnost s Mendelssohnem
- *Skotská fantazie* - pro housle a orchestr, obsahuje známou skotskou melodii *Hey Tutti Taiti*

Ferruccio Dante Michelangiolo Benvenuto Busoni

(1. 4. 1866 Empoli - 27. 7. 1924 Berlín)

původem Ital, ale činný nejvíce v německém prostředí

- skladatel (méně výrazný) a vynikající klavírista - „zázračné dítě“
- od dětství koncertní cesty → ve Vídni seznámení s Brahmssem, Lisztem a A. Rubinsteinem
- 1888 pedagog v Helsinkách (→ přátelství se Sibeliem) a v Moskvě, 1891 - 1894 v USA
- také hudební teoretik a estetik - v těchto oblastech mnohem progresivnější než ve skladatelské tvorbě
- 1894 se usadil v Berlíně, znovu pak po válce 1920
 - významná dirigentská činnost (1902 - 1909, díla moderní soudobé hudby)
 - jeho žáci: Kurt Weil, Edgar Varèse, Friedrich Löwe, také na konzultace A. Hába ad.
- podílel se na vydávání nových edic a úprav děl (nejvíce J. S. Bach, dále Mozart, Beethoven, Liszt aj.)
- *Nástin nové estetiky hudebního umění / hudby* (1907), dodatek: *Mladá / Nová klasicita / klasičnost* (1920)

Dílo

- tradiční formy, romantické zaměření
- klavírní skladby
- progresivní: opera *Doktor Faust* (1924, nedokončil)

Hugo Wolf

13. 3. 1860 Slovinský Hradec - 22. 2. 1903 Vídeň

~~po vídeňském uvědomění Raminthüsera a Lohengrina 1875 nadšený wagnerián~~

- složitá povaha (během studií časté konflikty s autoritami), opovržení jiným než hudebním vzděláním, ve Vídni spolužák s Mahlerem
- po nedokončených studiích soukromý učitel, ale bez trpělivosti a pedagogických vloh
- 18 let nakažen syfilidou → postupné psychické chřadnutí, předčasná smrt
- 80. léta nejistota a nenaplnění (krátce dirigentem v Salzburgu, ale konflikty se zaměstnavatelem, nezdárný osobní život, nejistý v kompozici, odmítnutý Brahmsem)
- až konec 80. let úspěchy s vydáváním písní (1888 „písňový rok“)
- na konci století do psychiatrického ústavu, zde zemřel

Dílo

- extrémní nálad (euforie X frustrace, apatie X extáze, mysticismus X erotika)
- po Schumannovi dalším „klasikem“ romantické umělé písně
- barvitá harmonie, která převažuje nad melodií
- klavírní part dominuje nad vokálním partem

práce s charakteristickým motivem v klavírním doprovodu

- záměrně si vybíral texty vysoké umělecké hodnoty
- zejm. písňová tvorba
 - cca 300 písní sestavoval do celků podle básníků (např. *Gedichte von Goethe* aj.)
 - vrcholné:
 - 53 písní na básně Eduarda Mörikeho (1888) - mezi nimi *Opuštěné děvčátko*, *Starý obraz*, *Spící Jezulátko*
 - 20 písní na básně Eichendorffa (1889)
 - 51 písní na Goetheho básně (1875)
 - podobně jako Schubert zhudebnil texty Wilhelma Meistersa a trilogii *Prométheus* (podle Goetha, 1889)
 - *Zpěvník španělský a italský* - z nich např. *Ukolébavka*
- sbory s doprovodem orchestru
- instrumentální
 - *smyčc. kvartet d-moll* (1884)
 - *Italská serenáda* pro komorní orchestr (1892)
 - symfonická báseň *Penthesilea* - pod vlivem Liszta (1885)
 - 3 symfonie (3. nedokončená)

Franz Schmidt

22. 12. 1874 Bratislava - 11. 2. 1939 Perchtoldsdorf

- skladatel (žák A. Brucknera) a violoncellista, také vynikající klavírista
- člen orchestru vídeňských tinarmoniků → ucta Mantera, přátelství se Schönbergem
- od 1914 trvale pedagog klavírní hry (později ředitel) na konzervatoři ve Vídni
- osobní život: 1. žena duševně chorá (nacistická eutanázie), 2. partnerka židovka

Dílo

- kompozičně vyšel ze zásad učitele, pokračovatel „klasického romantismu“
- největší význam: oratorium *Kniha se sedmi pečeti* / *Kniha sedmi pečetí* (1930) - na slova Zjevení sv. Jana (NZ, text upravil sám podle Lutherova překladu)
- opera *Notre Dame* (1914)
- 4 symfonie (4. *Requiem za mou dceru*)
- motivy uherského folkloru: orchestrální *Variace na husarskou píseň* (1930)
- kantáta *Německé vzkříšení* - nedokončil

- dobově politicky poplatný, zneužíván: největší rakouský skladatel?

Literatura

- BUSONI, Ferruccio. *Entwurf einer neuen Ästhetik der Tonkunst*. Leipzig: Insel-Verlag, 1916
- EICHENAUER, Richard. *Musik und Rasse*. München: Lehmanns, 1932